

prezentoval návrhy generálu Nguyễn Chí Thanhovi, vedoucímu armádního generálního oddělení. Text nebyl nikdy publikován, ale je známo, že požadovali, ať skončí uvalení armádních zákonů a nařízení na umění a literaturu a ať spisovatelé i další umělci mohou svobodně tvořit jak výběrem tématu, tak volbou umělecké formy. Vedení KS však návrhy odmítlo a Trần Dân byl okamžitě potrestán. Disciplinární kroky však přišly pozdě, neboť hlas disentu stále sílil a zachvacoval další. V únoru 1956 vyšel už zmíněný časopis *Giai Phẩm*. Byť měl nevelký rozsah (48 stránek) a otiskl 9 básní, 2 písně a několik zápisků, přispělo do něj 8 autorů: básníci Hoàng Cầm, Lê Đạt, Phùng Quán a Văn Cao a další čtyři umělci Nguyễn Sáng, Sỹ Ngọc, Tữ Phác a Tô Vũ. Sbírká přitom nebyla nijak „podvratná“, žádná z prací se nezabývala přímo politikou. Autoři si jen dovolili kritizovat některé negativní aspekty společnosti a vyjádřili touhu po větší svobodě tvorby. Přesto to stranické kádry označily za reakcionářství a v hanojských novinách se přes noc objevily články kritizující Trần Dân. V září v Hanoji vyšel další nový časopis *Nhân văn* (Humanismus), řízený spisovatelem a esejistou → Phan Khôiem. Vyšlo jen pět čísel, než byl zakázán a zabaven v tiskárně ještě před vydáním 6. čísla, neboť vedoucího tiskárny pobouřila věta „Lid má právo demonstrovat“ a vše nahlásil úřadům. Disidenti vznášeli hlavně dva základní požadavky. Ve veřejném životě odmítali autoritářství, dogmatismus a byrokracii KS a žádali liberalizaci a demokratizaci společnosti. V umění se stavěli kriticky vůči socialistickému realismu a volali po oddělení politiky a umění, tj. i literatury. Chtěli, aby o literatuře rozhodovali spisovatelé, a ne úřady, volali po svobodě tvorby. Autor měl mít neochvějné právo těšit se svobodě ve výběru témat, postav i způsobů vyjádření svých postojů a pocitů. Na konci roku 1957 KS Vietnamu ale už došla trpělivost a tvrdě proti této opozici zasáhla: účastníci byli propuštěni ze zaměstnání, dostali zákaz publikovat, museli se účastnit veřejné sebekritiky, případně je vyslali na venkov pracovat na státních farmách, kde měli být blízko prostému lidu a učit se od něj. Část z nich byla i souzena a vězněna. Represe byly tak důkladné, že se až do 80. let další dissent na scéně severního Vietnamu neobjevil, byť deziluze po „osvobození“ jihu (1975), který v rozporu s komunistickou propagandou nebyl zdaleka tak chudý jako sever země, byla u mnoha lidí i umělců značná. *ms*

NHÁT LINH, vl. jm. Nguyễn Tường Tam, pseud. Nhất Linh, 25. 7. 1905, vesnice Cẩm Giàng, okres Cẩm Giàng, prov. Hải Dương – 7. 7. 1963 (sebevražda) Saigon (dnes Ho Či Minovo Město), novinář, spisovatel a politik. Zakladatel první významné moderní vietnamské literární skupiny → *Tự lực văn đoàn* (Autonomní literární skupina) a šéfredaktor předních literárních časopisů 30. let → *Phong hóa* (Zvyky) → *Ngày nay* (Dnes). Narodil se do rodiny tradičního konfucian-ského učence. Otec, nadaný literát Nguyễn Tường Nhu, jen neochotně sloužil jako tumočník ve francouzské koloniální správě a volný čas

věnoval synovi a rozvíjení jeho literárního talentu. Nicméně poté, co roku 1918 náhle zemřel v Laosu, se rodina ocitla ve finančních nesnázích a Nguyễn Tường Tam musel nechat studii, vrátit se do rodiště a vypomoci rodině. Po dvou letech se mu podařilo vrátit do školy a v Hanoji nastoupil na prestižní Protektorátní lyceum. Již tehdy začal tisknout básně v časopise Trung Bắc tân văn (Noviny Trung Bắc). Po maturitě (1923) nastoupil na finanční úřad v Hanoji, kde se seznámil s Hồ Trọng Hiệuem (poté se proslavil jako → Tú Mỡ), s nímž ho pojilo jak blízké přátelství, tak zájem o literaturu. Roku 1924 Nguyễn Tường Tam nastoupil na lékařskou fakultu Hanojské univerzity, nicméně studii brzy zanechal a přihlásil se na nově otevřený Institut krásného umění Indočíny (Cao đẳng Mỹ thuật Đông Dương), kde se věnoval studiu malířství. Tehdy publikoval první výraznější literární díla: román Nho phong (1925, Konfuciánské zvyky) a sbírku povídek Người quay tơ (1926, Přadlena hedvábí), nicméně nevzbudil větší reakci u čtenářské obce. Navíc se neustále cítil nespokojený a nenaplněný a znepokojil rodinu, když zanechal studii a odjel do Saigonu se záměrem vydávat noviny. Pro účast na pohřbu slavného reformátora Phan Chu Trinh roku 1926 musel před pronásledováním francouzské Surêté utéct do Kambodže, kde se nějaký čas živil jako kulisák kočovné divadelní společnosti. Po návratu se rozhodl studovat ve Francii. Podařilo se mu získat stipendium, a to mu umožnilo v letech 1927–30 studovat ve Francii přírodní vědy. Zde se blíže seznámil s francouzskou kulturou, literaturou, a hlavně s tiskovinami. Okouzlili ho noviny, mj. *Le Rire* či *Le Canard Enchaîné*, což podnítilo jeho odhodlání vydávat podobný typ žurnálu v Indočíně. Po návratu do Hanoje (1930) zažádal o povolení k vydávání novin a zároveň začal učit na prestižní střední škole Thăng Long, kde se seznámil s učitelem a spisovatelem → Khái Hungem (Trần Khánh Giur). Roku 1932 se mu podařilo převzít vedení skomírajícího literárního časopisu Phong hóa (Zvyky), z něhož vytvořil první satirický list v Indočíně. Do redakčního týmu kromě Khái Hunga a → Tú Mỡa přizval i své bratry → Hoàng Đạ (Nguyễn Tường Long) a → Thạch Lama (Nguyễn Tường Lân). Rok nato založil literární skupinu → Tự lực văn đoàn (Autonomní literární skupina). Roku 1936, poté co časopis Phong hóa (Zvyky) zakázala koloniální správa, založil nový typ časopisu Ngày nay (Dnes), koncipovaný podle *Paris Match*. Mimo redigování těchto časopisů se Nguyễn Tường Tam, píšící pod pseudonymem Nhật Linh, věnoval i vlastní literární tvorbě. Ve spolupráci s kolegou a blízkým přítelem Khái Hungem publikoval sbírku povídek Anh phải sống (1933, Musíš žít), psaných v romantickém duchu, a také dva romantické romány Gánh hàng hoa (1934, Květinářka) a Đời mưa gió (1934, Bouřlivý život); tím druhým rozvířili diskuse o otázce osobního štěstí, svobodné volby partnera a snahy vymanit se ze sevření tradiční společnosti a požadavků kladených na jedince. Další romány již napsal sám, přičemž většina z nich se nesla v duchu revoltujícího romantismu. Nejvíce dis-

kusí a polemik se mu podařilo vzbudit romány *Đoạn tuyệt* (1935, Přetrhání vazeb) a *Lạnh lùng* (1936, Samota), v nichž se zabýval postavením ženy ve vietnamské tradiční společnosti, přičemž v centru pozornosti stála otázka osobního štěstí, práva na lásku a vymanění se ze stísněné atmosféry rozšířené rodiny. Po roce 1936, kdy se na literární scéně začal uplatňovat kritický realismus, opustil romantismus a věnoval se tvorbě psychologických románů, z nichž nejvýznačnější je *Bướm trắng* (1938, Bílý motýl). Roku 1938 literární dráhu opustil, vrhl se do politiky a založil politickou stranu *Hung Việt*. Pro pronásledování francouzskou Sûreté prchl do jižní Číny, ale i zde se načas ocitl ve vězení kvůli podezření, že je japonským zvědem. Po propuštění se zapojil do aktivit Vietnamské revoluční ligy (*Việt Nam cách mạng đồng minh hội*). Po skončení 2. světové války se vrátil do Hanoje, kde se stal ministrem zahraničních věcí v *Ho Či Minově* provizorní koaliční vládě. Z této pozice měl jednat o budoucnosti Vietnamu v rámci Francouzské Unie ve Francii v létě 1946. Přesvědčen o nezdaru rezignoval na svůj post a utekl do Číny. Žil v Hongkongu, kde většinu času prožil v těžkých depresích, které utápěl v alkoholu. Literární tvorbě se věnoval jen příležitostně, když psal povídky, aby zabil čas. Ještě před koncem 1. indočínské války (1946–54) se roku 1951 vrátil do Vietnamu, prohlásil, že už se nebude angažovat v politice a pak odejel na jih, kde nějaký čas strávil v *Đà Lạt* a věnoval se sběru a výzkumu orchidejí se záměrem vydat encyklopedii těchto květin. Roku 1958 se rozhodl vrátit do literárního světa a v Saigonu začal vydávat časopis *Văn hoá ngày nay* (Současná kultura), podporoval mladé talenty a začal opět psát. Nicméně tvorba z této doby neměla úspěch. Postupně se vracel i k politice a pro údajnou účast na atentátu proti prezidentu *Điêmovi* měl stanout roku 1963 před soudem. V předvečer procesu spáchal sebevraždu požitím směsi whisky a veronalu a jeho pohřeb se pak stal protivládní demonstrací. • D. hl. d.: *Nắng thu* (1934, Podzimní sluneční paprsky), *Đôi bạn* (1937, Dva přátelé), *Xóm cầu mồi* (1957, Vesnice nového mostu), trojdílný román *Giông sông Thanh Thủy* (1961, Průzračná řeka); satirický cestopis *Đi Tây* (1935, Jet na západ); sbírky krátkých povídek *Tôi tắm* (1936, Stmívání) a *Hai buổi chiều vàng* (1937, Dvě zlatá odpoledne), esej *Việt và đọc tiểu thuyết* (1961, Psát a číst romány).

ms

NHẬT TIỀN, vl. jm. *Bùi Nhật Tiên*, * 24. 8. 1936 Hanoj, spisovatel. Narodil se do dobře situované hanojské rodiny, kde strávil dětství a vychodil tu základní i střední školu. Již za studií se začal věnovat psaní veršů a krátkých povídek. Nicméně sbírka *Những bước đầu tiên của tôi* (Moje první kroky) se ztratila a oficiálně debutoval až roku 1951, kdy mu časopis *Giang sơn* (Země) uveřejnil první povídku *Chiếc nhẫn mắt ngọc* (1951, Prsten s perlou). Dále psal do časopisů, např. *Cải tạo* (Reforma), *Thời tập* (Současná sbírka) či *Chánh đạo* (Správná cesta). Roku 1954 po ženevské konferenci a rozdělení země